

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА**

**Філологічний факультет
Катедра української мови імені проф. Івана Ковалика**

ПЕДАГОГІЧНА (АСИСТЕНТСЬКА) ПРАКТИКА

методичні рекомендації

для студентів-магістрантів II року навчання галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальності 035 «Філологія», спеціалізацій

- 035.032 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – болгарська
- 035.033 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська
- 035.035 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – сербська
- 035.036 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словацька
- 035.037 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – хорватська
- 035.038 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – чеська
- 035.039 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словенська

ЛЬВІВ 2023

Рекомендувала до друку кафедра української мови
імені професора Івана Ковалика
(протокол № 9 від 7 червня 2023 р.)

Рекомендувала до друку Вчена рада філологічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 12 від 15 червня 2023 р.)

Методичні вказівки містять вимоги до педагогічної (асистентської) практики, а також додатки – матеріали, необхідні для звіту для студентів-магістрантів. Уміщено поради до виконання завдань, мета яких – допомогти студентів-магістрантові правильно організувати процес викладання у вищій школі. Методичні рекомендації призначені передусім для студентів спеціальності 035 Філологія спеціалізацій 035.032 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – болгарська, 035.033 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська, 035.035 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – сербська, 035.036 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словацька, 035.037 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – хорватська, 035.038 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – чеська, 035.039 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словенська.

Укладачі:

Костів О. М. – доцент кафедри української мови імені проф. Івана Ковалика

Сколоздра-Шепітко О. Р. – доцент кафедри української мови імені проф. Івана Ковалика

Рецензенти:

Купчинська З. О. – доктор філологічних наук, завідувач кафедри української мови ім. проф. І. Ковалика

Микитюк В. І. – доктор педагогічних наук, доцент кафедри української літератури імені академіка Михайла Возняка

Заячківська Н.М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

©Костів О. М., Сколоздра-Шепітко О. Р

© Львівський національний університет ім. І. Франка., 2023

Вступ

Педагогічна (асистентська) практика магістрів-філологів – це дисципліна, яка дозволяє студентам-магістрам отримати досвід роботи в галузі освіти. Педагогічна (асистентська) практика студентів-магістрів є важливою частиною професійної підготовки фахівців-філологів та логічним продовженням усіх видів практики й завершує практичну підготовку висококваліфікованих магістрів. Як результат – дає можливість магістрам долучитися до процесу викладання у вищій школі, набути відповідного досвіду.

Відповідно до державних вимог щодо змісту й рівня професійної підготовки випускника магістратури студент повинен розуміти роль навчальних закладів у суспільстві, основні проблеми фахових дисциплін, розуміти концептуальні основи предмета, його місце і в загальній системі знань та цінностей, і в навчальному плані закладу вищої освіти; враховувати в педагогічній діяльності індивідуальні особливості студентів, включаючи вікові й психологічні.

Педагогічний компонент проходження педагогічної (асистентської) практики полягає у формуванні особистості майбутнього викладача вищої школи, застосуванні теоретичних знань у практичній діяльності, засвоєння педагогічних умінь, набуття, вивчення та аналіз педагогічного досвіду. Педагогічний компонент містить в собі знання та уміння, які повинен опанувати студент-практикант.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній рівень	Характеристика практики	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	Нормативна	
	Галузь знань 03 Гуманітарні науки Спеціальність 035 Філологія		
Модулів – 4	Спеціалізації 035.032 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – болгарська, 035.033 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська, 035.035 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – сербська, 035.036 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словацька, 035.037 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – хорватська, 035.038 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – чеська, 035.039 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словенська.	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		2-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 180		3-й	-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента	Освітній рівень: магістр	год.	год.
		Практичні, семінарські	
		год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		180 год.	год.
		Вид контролю: <i>диференційований залік</i>	

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета педагогічної (асистентської) практики полягає в тому, щоб магістранти здобули практичні педагогічні навички та досвід викладацької роботи, необхідні для викладання дисципліни за профілем спеціальності у закладах вищої освіти після отримання освітньо-кваліфікаційного рівня магістра. Студенти набувають практики викладання філологічних дисциплін, удосконалюють теоретичні знання у сфері філології. Педагогічній (асистентській) практиці передують вивчення курсів з педагогіки та психології вищої школи й методики викладання фахових (філологічних) дисциплін у вищих навчальних закладах.

Завдання практики:

- ознайомлення з основними законодавчими документами, що стосуються вищої школи;
- безпосереднє ознайомлення студентів-магістрантів з формами та методами викладання дисциплін філологічного спрямування;
- застосування основних принципів, форм і методів викладання філологічних дисциплін у вищій школі;
- поглиблення і закріплення набутих теоретичних знань із філологічних і психолого-педагогічних дисциплін, застосування їх під час розв'язання конкретних завдань практики;
- формування умінь планування та організації навчально-методичної роботи викладача, оволодіння методикою розробки навчально-методичних матеріалів для використання в процесі підготовки фахівців ступеня вищої освіти «бакалавр»;
- оволодіння методикою проведення різних типів аудиторних занять у вищій школі та організації самостійної роботи студентів;
- вироблення вмінь об'єктивно оцінювати навчальні досягнення студентів;
- розвиток професійних умінь педагогічної діяльності викладача;
- вироблення вмінь професійного й педагогічного спілкування із студентською аудиторією;
- розвиток професійно значущих якостей особистості;
- виховання морально-етичних якостей викладача вищої школи, потреби в самоосвіті;
- виховання творчого підходу до навчально-методичної роботи, наукової праці, формування потреби в самовдосконаленні, підвищенні своєї кваліфікації;
- здобуття професійних якостей майбутнього викладача (вміння готувати лекційний матеріал з використанням останніх досягнень філологічної науки; чітко, доступно, логічно й послідовно викладати цей матеріал студентам, керувати аудиторією тощо);
- формуванні вміння критично оцінювати лекції та семінарські заняття своїх колег та робити висновки щодо організації власної викладацької роботи.

Реалізацію мети та завдань забезпечують чітка організація педагогічної (асистентської) практики, виконання основних вимог.

Навчальна дисципліна спрямована на формування загальних і фахових компетентностей та програмних результатів навчання:

Для спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.033 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська:

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 5. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 9. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 13. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), проявляти емпатію, толерантність та повагу до культурної різноманітності.

ЗК 14. Здатність до особистісного і професійного розвитку.

ЗК 15. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети, діяти соціально відповідально та свідомо.

фахові компетентності

ФК 4. Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

ФК 5. Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій.

ФК 6. Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.

ФК 7. Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

ФК 8. Усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату.

ФК 9. Здатність використовувати у професійній діяльності знання про актуальні тенденції розвитку літератури наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття та їхній зв'язок із попередніми епохами, представників та найяскравіші художні явища.

ФК 11. Здатність використовувати психолого-педагогічні вміння і навички, необхідні для реалізації викладацької діяльності та здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти.

програмні результати навчання:

- ПРН 1. Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.
- ПРН 2. Упевнено володіти державною й іноземною (у т.ч. польською) мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.
- ПРН 3. Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в полоністичній галузі та перекладознавстві.
- ПРН 4. Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.
- ПРН 5. Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.
- ПРН 6. Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.
- ПРН 9. Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти польської філології.
- ПРН 11. Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.
- ПРН 12. Дотримуватися правил академічної доброчесності.
- ПРН 13. Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються.
- ПРН 14. Створювати, аналізувати й редагувати тексти різних стилів та жанрів.
- ПРН 15. Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.
- ПРН 16. Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з польської філології, перекладознавства і суміжних із ними інтердисциплінарних галузей знань для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.
- ПРН 17. Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати дослідження та/або інноваційні розробки в галузі польської філології.
- ПРН 18. Володіти на високому рівні польською мовою для здійснення професійної діяльності, в тому числі для ефективної міжкультурної комунікації з врахуванням лінгвокультурознавчих особливостей польської та української мов.
- ПРН 19. Володіти навиками практичного перекладу різних видів на належному рівні, вміти обирати оптимальні перекладацькі стратегії та рішення, організовувати процес

перекладу відповідно до типу, тематики, стилю та жанру тексту мовою оригіналу і способу його оформлення мовою перекладу.

ПРН 20. Організувати освітній процес у вищій школі; планувати та здійснювати викладацьку роботу у ЗВО; аргументовано пояснювати, оцінювати та зіставляти тенденції, методичні інновації та розробки в галузі вищої освіти.

Для спеціальності 035 Філологія спеціалізацій 035.032 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – болгарська, 035.035 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – сербська, 035.036 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словацька, 035.037 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – хорватська, 035.038 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – чеська, 035.039 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словенська.

загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 5. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 9. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 13. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), проявляти емпатію, толерантність та повагу до культурної різноманітності.

ЗК 14. Здатність до особистісного і професійного розвитку.

ЗК 15. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети, діяти соціально відповідально та свідомо.

фахові компетентності

ФК 6. Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.

ФК 8. Усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату.

ФК 9. Здатність використовувати у професійній діяльності знання про актуальні тенденції розвитку літератури наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття та їхній зв'язок із попередніми епохами, представників та найяскравіші художні явища.

програмні результати навчання

ПРН 1. Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.

ПРН 2. Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

ПРН 3. Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості

дослідження в конкретній філологічній галузі.

ПРН 4. Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

ПРН 5. Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.

ПРН 6. Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.

ПРН 9. Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації.

ПРН 12. Дотримуватися правил академічної доброчесності.

ПРН 13. Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються.

ПРН 16. Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної філологічної галузі для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПРН 18. Володіти на високому рівні чеською /сербською/ словацькою /словенською мовою для здійснення професійної діяльності.

ПРН 20. Організовувати освітній процес у вищій школі; планувати та здійснювати викладацьку роботу у ЗВО; оцінювати й впроваджувати методичні інновації та розробки в галузі вищої освіти.

У результаті вивчення дисципліни магістрант-філолог повинен **знати**:

- особливості організації навчального процесу в закладах вищої освіти;
- сутність процесів навчання й виховання, їхні психолого-педагогічні основи;
- знати основні законодавчі документи, що стосуються системи освіти, права й обов'язки суб'єктів навчального процесу (викладачів, керівників, студентів);
- шляхи вдосконалення майстерності викладача й способи самовдосконалення;
- дидактику навчальної дисципліни;
- методологію написання планів-конспектів лекцій, практичних та семінарських занять;
- нові технології навчання;
- методи формування навичок самостійної роботи й розвиток творчих здібностей і логічного мислення студентів;
- критерії оцінювання навчальних досягнень студентів;
- наукові основи курсу, історію й методологію відповідної науки;
- основні інтернет-ресурси з лінгводидактики;

- вимоги до наукової презентації.

Студент-практикант повинен **уміти**:

- проектувати, конструювати, організовувати й аналізувати свою педагогічну діяльність;
- планувати навчальні заняття відповідно до освітньої програми;
- забезпечувати міждисциплінарні зв'язки курсу з іншими дисциплінами;
- розробляти й проводити різні за формою навчання заняття найбільш ефективні під час вивчення відповідних тем і розділів програми, адаптуючи їх до різних рівнів підготовки студентів;
- ясно, логічно викладати зміст матеріалу, опираючись на знання й досвід студентів;
- відбирати й використовувати відповідні навчальні засоби для побудови технологій навчання;
- аналізувати навчальну й навчально-методичну літературу й використовувати її для побудови власного викладу програмного матеріалу;
- організовувати навчальну діяльність студентів, управляти нею й оцінювати її результати;
- застосовувати основні методи об'єктивної діагностики знань студентів з предмету, вносити корективи в процес навчання;
- володіти методикою проведення заняття із застосуванням мультимедійних засобів навчання;
- створювати й підтримувати навчальне середовище, що сприяє досягненню цілей навчання;
- розвивати інтереси студентів і мотивацію навчання, формувати й підтримувати зворотний зв'язок;

Під час проходження педагогічної (асистентської) практики студенти повинні відповідати вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця. Педагогічна асистентська практика студентів-магістрів філологічного спрямування є важливою частиною навчального процесу і проводиться з метою закріплення і поглиблення теоретичних знань, набуття виробничих навичок з майбутньої спеціальності та досвіду самостійної роботи.

Перелік знань і вмінь може бути доповнений новими вимогами залежно від особистості кожного студента і конкретних практичних завдань, але головна мета практики залишається незмінною, оскільки її досягнення передбачає здобуття студентами цінного професійного досвіду.

Організація проведення практики

Для забезпечення чіткої організації та проведення педагогічної (асистентської) практики кафедра складає план роботи, який передбачає вирішення всіх питань, що пов'язані з організацією, проведенням, методичним забезпеченням, керівництвом асистентської практики магістрантів.

До керівництва залучають досвідчених викладачів кафедри та кафедр педагогіки та психології.

Керівник практики забезпечує здійснення всіх організаційних заходів перед початком практики (інструктаж про порядок проходження практики та настанови щодо техніки безпеки), пропонує в електронному вигляді пакет збірців необхідних документів (<https://e-learning.lnu.edu.ua/course/view.php?id=5685>).

Відповідальність за організацію та проведення практики покладено на керівника закладу вищої освіти. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням здійснює проректор з навчальної роботи. Загальне навчально-методичне керівництво практикою здійснює навчально-методичний відділ. Безпосереднє навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечує кафедра.

Організаційними заходами, що забезпечують підготовку та порядок проведення педагогічної (асистентської) практики, є:

- призначення керівників практики;
- складання тематики індивідуальних завдань на практику;
- підготовка форм звітної документації за результатами проведення практики.

Основними організаційно-методичними документами, що регламентують діяльність студентів і керівників практики, є Положення про практику ЛНУ імені І.Франка, програма практики, силабус та методичні рекомендації щодо проведення асистентської практики.

Безпосереднє навчально-методичне керівництво асистентською практикою студентів забезпечує кафедра, яка здійснює такі заходи:

- розробляє програму практики і доопрацьовує її (якщо необхідно);
- здійснює розподіл студентів за керівниками;
- організовує проведення зборів студентів з питань педагогічної (асистентської) практики за участю керівників практики;
- здійснює загальне керівництво і контроль за проведенням практики;
- повідомляє студентів про систему звітності з педагогічної (асистентської) практики;

- обговорює підсумки та аналізує виконання програми педагогічної (асистентської) практики на засіданнях кафедри.

Після завершення практики студенти-магістранти філологічного спрямування звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання.

Базою практики виступають випускові кафедри, на яких студенти здобувають спеціалізацію. За магістрантом закріплюють також методистів з кафедр педагогіки та психології, які надають необхідну консультативну допомогу щодо організації виховної роботи зі студентським колективом та виконання завдання з психології.

Керівник педагогічної (асистентської) практики магістранта-філолога у ЗВО:

- разом із магістрантом розробляє індивідуальний план (графік) проходження практики;

- забезпечує постійне керівництво практикою, надає необхідні методичні рекомендації, зокрема щодо підготовки до навчальних занять;

- забезпечує проведення залікових навчальних занять, відвідує їх, аналізує та оцінює;

- контролює виконання плану практики;

- виставляє загальну оцінку з практики;

- подає звіт про те, як проходила практика.

Програма навчальної дисципліни

<i>Змістовий модуль I</i>	
	Ознайомлювальний етап практики. Інструктаж з асистентської практики. Знайомство з керівниками практики. Формування індивідуального графіку проходження практики.
<i>Змістовий модуль II</i>	
	Підготовчий етап практики. Відвідування лекційних і практичних занять викладачів катедри. Актуалізація знань із філологічних дисциплін та методики викладання фахових дисциплін у вищій школі. Збір матеріалу, підготовка конспектів лекцій і практичних / семінарських занять.
<i>Змістовий модуль III</i>	
	Основний етап практики. Проведення лекції. Проведення практичного заняття. Аналіз занять студентів. Узагальнення результатів практики. Виконання індивідуальних завдань з педагогіки та психології.
<i>Змістовий модуль IV</i>	
	Підсумковий етап. Підготування звіту про проходження асистентської практики. Захист практики.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього го	у тому числі			
		л	п	інд.	с р с
1	2	3	4	5	6
Модуль I					
<i>Ознайомлювальний етап практики.</i> Ознайомлювальний етап практики. Інструктаж з асистентської практики. Знайомство з керівниками практики. Формування індивідуального графіку проходження практики.	10				
Модуль II					
<i>Підготовчий етап практики.</i> Підготовчий етап практики. Відвідування лекційних та практичних занять викладачів катедри. Актуалізація знань із філологічних дисциплін та методики викладання фахових дисциплін у вищій школі. Збір матеріалу, підготовка конспектів лекцій та практичних / семінарських занять.	50				
Модуль III					
<i>Основний етап практики.</i> Основний етап практики. Проведення лекції. Проведення практичного заняття. Аналіз занять студентів. Узагальнення результатів практики. Виконання індивідуальних завдань з педагогіки та психології.	100				
Модуль IV					
Підсумковий етап. Підготування звіту про проходження асистентської практики. захист практики.	20				
Усього годин	180				

Структура діяльності магістранта

1. Аналіз навчального процесу катедри, планування.
2. Укладання індивідуального графіка практики.
3. Відвідування занять викладачів з фахових дисциплін.
4. Відвідування й аналіз залікових занять інших магістрантів-практикантів.
5. Розроблення плану-конспекту лекційного заняття.
6. Створення електронної презентації лекційного матеріалу.
7. Розробка плану-конспекту практичного / семінарського заняття з фахових дисциплін.
8. Проведення залікових лекційних занять зі студентами.
9. Проведення залікових практичних/семінарських занять зі студентами
10. Рецензування відвіданого навчального заняття.
11. Оцінка професійної компетентності студента, колеги з практики.
12. Виконання індивідуального завдання практики з педагогіки.
13. Оформлення документів практики.
14. Захист практики.

Методика діагностики успішності навчання

1. Бесіда й опитування.
2. Перевірка навчальних розробок і матеріалів.
3. Спостереження й аналіз професійної діяльності студента.
4. Плани-конспекти практичних, семінарських та лекційних занять.
5. Індивідуальне завдання (кафедра психології).
6. Індивідуальне завдання (кафедра педагогіки).
7. Звіт про проходження практики.

	<i>Педагогічну (асистентську) практику магістрантів-філологів у ЗВО оцінюють за видами діяльності відповідно до розробленої системи балів.</i>	<i>Максимальна кількість балів</i>
	<i>Види роботи</i>	
1.	Підготовка та проведення лекційного заняття.	20 балів
2.	Підготовка та проведення практичного/семінарського заняття	20 балів
3.	Конспекти лекційного та семінарського / практичного занять. Добір та оформлення дидактичного матеріалу з навчальної дисципліни, у тому числі електронних презентацій лекційного, семінарського та практичних занять.	20 балів
4.	Відвідування занять студентів-практикантів (аналіз заняття)	10 балів
5.	Виконання індивідуальних науково-дослідних завдань	10 балів
7.	Оцінка професійної компетентності	10 балів
8.	Захист практики	10 балів

Критерії оцінювання видів робіт

Лекційне заняття (максимально 20 балів)

20 балів: лекційне заняття проведено на високому науковому та методичному рівнях, звернено увагу на сучасні філологічні концепції, проаналізовано традиційну та нову літературу, чітко та логічно подано перелік питань лекції, використано традиційні та інноваційні методи викладання, не порушено загальнодидактичних принципів науковості, логічності, послідовності та системності; лекцію супроводжено презентацією та (за потреби) роздатковим матеріалом; чітко розраховано час для лекційного заняття; практикант чітко та правильно відповідає на запитання студентів; у мовленні практиканта не порушено орфоепічних, граматичних та лексичних мовних норм; дикція магістранта виразна.

19 балів: лекційне заняття проведено на високому науковому та методичному рівнях, звернено увагу на сучасні філологічні концепції, проаналізовано традиційну та нову

літературу, чітко та логічно подано перелік питань лекції, використано традиційні та інноваційні методи викладання, не порушено загальнодидактичних принципів науковості, логічності, послідовності та системності; лекцію супроводжено презентацією; чітко розраховано час для лекційного заняття; практикант чітко та правильно відповідає на запитання студентів; у мовленні магістранта іноді порушено орфоепічні, граматичні та лексичні мовні норми; дикція виразна.

17-18 балів: лекційне заняття проведено на високому науковому та методичному рівнях, звернено увагу на сучасні філологічні концепції, проаналізовано традиційну та нову літературу, чітко та логічно подано перелік питань лекції, використано традиційні та інноваційні методи викладання, не порушено загальнодидактичних принципів науковості, логічності, послідовності та системності; лекцію супроводжено презентацією; час для лекційного заняття розраховано здебільшого добре, але не залишилося часу на питання від студентів; у мовленні практиканта іноді порушено орфоепічні, граматичні та лексичні мовні норми; дикція виразна.

15-16 балів: лекційне заняття проведено на доброму науковому та методичному рівнях, звернено увагу на сучасні філологічні концепції, проаналізовано здебільшого традиційну та лише поодинокі нову літературу, чітко та логічно подано перелік питань лекції, використано переважно традиційні методи викладання, не порушено загальнодидактичних принципів науковості, логічності, послідовності та системності; лекцію супроводжено презентацією; час для лекційного заняття розраховано здебільшого добре, але не залишилося часу на питання від студентів; у мовленні практиканта іноді порушено орфоепічні, граматичні та лексичні мовні норми; дикція виразна.

13-14 балів: лекційне заняття проведено на доброму науковому та методичному рівнях; звернено увагу на сучасні філологічні концепції, проаналізовано здебільшого традиційну та лише поодинокі нову літературу; подано перелік питань лекції; використано переважно традиційні методи викладання; в основному не порушено загальнодидактичних принципів науковості, логічності, послідовності та системності; лекцію не супроводжено презентацією; час для лекційного заняття розраховано здебільшого добре; у мовленні практиканта іноді порушено орфоепічні, граматичні та лексичні мовні норми; дикція відносно чітка; практикант лише частково зміг відповісти на запитання студентів.

10-12 балів: лекційне заняття проведено на середньому науковому та методичному рівнях; лише частково звернено увагу на сучасні філологічні концепції; проаналізовано здебільшого традиційну літературу; подано перелік питань лекції; використано лише традиційні методи викладання; не порушено загальнодидактичного принципу науковості, але порушено принципи логічності, послідовності та системності; лекцію не супроводжено презентацією; час для лекційного заняття розраховано здебільшого добре, але не залишилося часу на питання від студентів; у мовленні практиканта порушено орфоепічні, граматичні та лексичні мовні норми; дикція здебільшого чітка.

7-9 балів: лекційне заняття проведено на задовільному науковому та методичному рівнях, лише частково звернено увагу на сучасні філологічні концепції, проаналізовано здебільшого традиційну літературу, подано перелік питань лекції, використано переважно традиційні методи викладання; порушено загальнодидактичні принципи науковості, логічності, послідовності та системності; лекцію не супроводжено презентацією; час для лекційного заняття розраховано здебільшого добре, але не залишилося часу на питання від студентів; у мовленні практиканта порушено орфоепічні, граматичні та лексичні мовні норми; дикція не чітка.

4-6 балів: лекційне заняття проведено на задовільному науковому та методичному рівнях, не звернено уваги на сучасні філологічні концепції, використано почасти некоректну літературу; не подано переліку питань лекції; використано традиційні методи викладання, порушено загальнодидактичні принципи науковості, логічності, послідовності та системності; лекцію не супроводжено презентацією; час для лекційного заняття розраховано здебільшого добре; у мовленні практиканта порушено орфоепічні, граматичні та лексичні мовні норми; дикція не чітка; практикант не зумів відповісти на питання студентів.

1-3 бали: лекційне заняття проведено на низькому науковому та методичному рівнях; текст лекції переважно взято з інтернет-джерел, використано лише один традиційний метод; нема презентації; мовлення не чітке; практикант не дав жодної відповіді на запитання студентів; у мовленні магістранта трапляються численні порушення орфоепічних, граматичних та лексичних мовних норм; керівник практики постійно мусив виправляти помилки магістранта під час лекції.

0 балів: студент не провів лекційного заняття.

Практичне заняття (20 балів)

20 балів: практичне заняття проведено на високому науковому та методичному рівнях, розглянуто теоретичні питання та практичні завдання заняття; практикант не порушив загальнодидактичного принципу науковості; одразу реагував на неточності та помилки у відповідях студентів; під час заняття використано різні традиційні та інтерактивні методи навчання; практикант чітко та правильно відповідає на запитання студентів; мовлення практиканта виразне, без порушень орфоепічних, лексичних та граматичних мовних норм; налагоджено зворотний зв'язок зі студентами, що зумовило їхню активність під час заняття.

19 балів: практичне заняття проведено на високому науковому та методичному рівнях, розглянуто теоретичні питання та практичні завдання заняття; практикант не порушив загальнодидактичного принципу науковості; здебільшого одразу реагував на неточності та помилки у відповідях студентів; під час заняття використано різні традиційні та інтерактивні методи навчання; практикант чітко та правильно відповідає на запитання студентів; мовлення практиканта переважно виразне, без порушень орфоепічних,

лексичних та граматичних мовних норм; налагоджено зворотний зв'язок зі студентами, що зумовило їхню активність під час заняття.

17-18 балів: практичне заняття проведено на високому науковому та методичному рівнях, розглянуто теоретичні питання та практичні завдання заняття; практикант не порушив загальнодидактичного принципу науковості; здебільшого одразу реагував на неточності та помилки у відповідях студентів; під час заняття використано переважно традиційні методи навчання; практикант здебільшого правильно відповідає на запитання студентів; мовлення практиканта в основному чітке, іноді трапляються порушення орфоепічних, лексичних та граматичних мовних норм; налагоджено зворотний зв'язок зі студентами, що зумовило їхню активність під час заняття.

15-16 балів: практичне заняття проведено на доброму науковому та методичному рівнях, розглянуто теоретичні питання та практичні завдання заняття; практикант переважно не порушив загальнодидактичного принципу науковості; одразу реагував на неточності та помилки у відповідях студентів; під час заняття використано здебільшого традиційні методи навчання; магістрант намагається відповісти на запитання студентів; мовлення практиканта чітке, іноді трапляються порушення орфоепічних, лексичних та граматичних мовних норм; налагоджено зворотний зв'язок зі студентами.

13-14 балів: практичне заняття проведено на доброму науковому та методичному рівнях, розглянуто частково теоретичні питання та всі практичні завдання заняття; практикант переважно не порушив загальнодидактичного принципу науковості; не одразу реагував на неточності та помилки у відповідях студентів, а лише після зауваження керівника; під час заняття використано здебільшого традиційні методи навчання; мовлення практиканта чітке, іноді трапляються порушення орфоепічних, лексичних та граматичних мовних норм; налагоджено зворотний зв'язок зі студентами.

10-12 балів: практичне заняття проведено на середньому науковому та методичному рівнях, розглянуто частково теоретичні питання та всі практичні завдання заняття; практикант іноді порушував загальнодидактичний принцип науковості; не одразу реагував на неточності та помилки у відповідях студентів, а лише після зауваження керівника; під час заняття використано лише традиційні методи навчання; мовлення практиканта здебільшого чітке, іноді трапляються порушення орфоепічних, лексичних та граматичних мовних норм; упродовж заняття магістрант намагався налагодити зворотний зв'язок зі студентами.

7-9 балів: практичне заняття проведено на задовільному рівні, практикант порушував принцип науковості, іноді не реагував на помилки у відповідях студентів; використано лише один традиційний метод навчання (переважно бесіду); мовлення практиканта не завжди чітке, трапляються порушення орфоепічних, лексичних та граматичних мовних норм; упродовж заняття магістрант намагався налагодити зворотний зв'язок зі студентами.

4-6 балів: практичне заняття проведено задовільно; порушено принципи науковости, доступности; практикант часто сам помилявся і не реагував на помилки у відповідях студентів; використано лише один традиційний метод навчання (переважно бесіду); мовлення магістранта не чітке; траплялося багато порушень орфоепічних, лексичних та граматичних мовних норм; студенти на занятті були пасивними.

1-3 бали: практичне заняття проведено на низькому рівні, порушено загальнодидактичні принципи; допущено багато наукових помилок; виконано мало завдань; керівник практики постійно мусив виправляти помилки студентів та практиканта; мовлення магістранта не чітке; траплялося дуже багато порушень орфоепічних, лексичних та граматичних мовних норм; студенти на занятті були пасивними.

0 балів: студент не провів практичного заняття.

Конспект лекції (10 балів):

10 балів: конспект лекції повністю відповідає всім методичним вимогам, уміщеним у методичних рекомендаціях (див. електронний курс «Педагогічна (асистентська) практика» в системі Moodle. Доступно з джерела: <https://e-learning.lnu.edu.ua/course/view.php?id=5685>), не містить змістових, лексичних та граматичних помилок.

8-9 балів: конспект лекції повністю відповідає всім методичним вимогам, не містить змістових помилок, але іноді трапляються лексичні та/або граматичні помилки.

6-7 балів: конспект лекції здебільшого відповідає методичним вимогам, іноді містить змістові помилки, також трапляються лексичні та/або граматичні помилки.

4-5 балів: конспект лекції лише частково відповідає методичним вимогам, містить змістові помилки, також трапляються лексичні та/або граматичні помилки.

2-3 бали: конспект лекції лише частково відповідає методичним вимогам, містить багато змістових, лексичних та граматичних помилок.

1 бал: конспект лекції переважно не відповідає методичним вимогам, містить багато змістових, лексичних та граматичних помилок.

0 балів: студент не написав конспекту лекції.

Конспект практичного заняття (10 балів):

10 балів: конспект практичного заняття повністю відповідає всім методичним вимогам, уміщеним у методичних рекомендаціях (див. електронний курс «Педагогічна (асистентська) практика» в системі Moodle. Доступно з джерела: <https://e-learning.lnu.edu.ua/course/view.php?id=5685>), не містить змістових, лексичних та граматичних помилок; усі практичні завдання виконано.

8-9 балів: конспект практичного заняття повністю відповідає всім методичним вимогам, переважно не містить змістових помилок, але іноді трапляються лексичні та/або граматичні помилки.

6-7 балів: конспект практичного заняття здебільшого відповідає методичним вимогам, іноді містить змістові помилки, також трапляються лексичні та/або граматичні помилки.

4-5 балів: конспект практичного заняття лише частково відповідає методичним вимогам, містить змістові помилки, також трапляються лексичні та/або граматичні помилки; практичні завдання в конспекті не розв'язані.

2-3 бали: конспект практичного заняття лише частково відповідає методичним вимогам, містить багато змістових, лексичних та граматичних помилок; практичні завдання в конспекті не розв'язані.

1 бал: конспект практичного заняття не відповідає методичним вимогам, містить багато змістових, лексичних та граматичних помилок; практичні завдання в конспекті не розв'язані.

0 балів: студент не написав конспекту практичного заняття.

Аналіз відвіданого заняття студентів-практикантів (10 балів)

10 балів: практикант повністю виконав вимоги до аналізу.

8-9 балів: практикант повністю виконав вимоги до аналізу, але в завданні є граматичні, пунктуаційні та лексичні помилки.

6-7 балів: практикант виконав 60-70% вимог до аналізу.

4-5 балів: практикант виконав 50% вимог до аналізу.

2-3 бали: практикант виконав менше 50% вимог до аналізу, у роботі є багато граматичних, пунктуаційних, лексичних та змістових помилок.

1 бал: студент здав аналіз відвіданого заняття, але зовсім не дотримався вимог; у роботі є багато граматичних, пунктуаційних, лексичних та змістових помилок.

0 балів: студент не виконав завдання.

Оцінка професійної компетентності (індивідуальне завдання з психології) (10 балів)

9-10 балів Робота виконана самостійно. Усі аспекти характеристики висвітлені. Текст містить 5-6 прикладів, що ілюструють певні особливості професійної компетентності викладача-практиканта. Структура роботи чітка та логічна, містить необхідні додатки. Роботи виконана та оформлена згідно усіх вимог.

7-8 балів Робота виконана самостійно, висвітлює практично усі аспекти характеристики. Текст містить 3-4 прикладів, що ілюструють певні особливості професійної компетентності викладача-практиканта. Структура роботи чітка та логічна, містить необхідні додатки. Роботи виконана та оформлена згідно усіх вимог.

5-6 балів. Робота виконана самостійно, проте висвітлені не усі аспекти характеристики. Текст містить 1-2 приклади, що ілюструють певні особливості професійної компетентності викладача-практиканта. Структура роботи чітка та логічна, проте обсяг дещо зменшений (відсутні деякі необхідні додатки). Можливі граматичні та пунктуаційні помилки.

1-4 бали. Робота виконана самостійно, проте висвітлює задану проблематику лише частково. Відсутні приклади, що ілюструють психологічні особливості професійної компетентності викладача-практиканта. Робота потребує корекції логічної структури. Обсяг роботи зменшений, відсутні усі необхідні додатки. Виконання та оформлення роботи не відповідає вимогам.

0 балів. Робота є плагіатом.

Критерії оцінювання індивідуального педагогічного завдання описані в методичних рекомендаціях.

Захист практики (10 балів):

10 балів: практикант вчасно подав усю документацію керівникові, написав грамотно звіт про проходження практики; чітко і правильно відповідає на запитання методиста від катедри.

9 балів: практикант вчасно подав усю документацію керівникові, написав грамотно звіт про проходження практики; чітко і переважно правильно відповідає на запитання методиста від катедри.

7-8 балів: практикант вчасно подав усю документацію керівникові; у звіті про проходження практики іноді трапляються змістові, пунктуаційні та граматичні помилки; переважно правильно відповідає на запитання методиста від катедри.

5-6 балів: практикант невчасно подав усю документацію керівникові, у звіті про проходження практики іноді трапляються змістові, пунктуаційні та граматичні помилки; здебільшого правильно відповідає на запитання методиста від катедри.

3-4 бали: практикант вчасно подав усю документацію керівникові, але не може дати відповідей на частину запитань методиста від катедри; у звіті про проходження практики є багато помилок.

1-2 бали: практикант невчасно подав усю документацію керівникові та не може дати відповідей на більшість запитань методиста від катедри; у звіті про проходження практики є багато помилок.

0 балів: практикант не прийшов на захист, але практику пройшов і матеріали подав.

Академічна доброчесність: очікується, що індивідуальні завдання та конспекти лекційних, практичних і семінарських занять магістрантів будуть оригінальними. Виявлення ознак академічної недоброчесності у роботах студента, незалежно від масштабів плагіату чи обману, є підставою для того, щоб викладач її не зарахував.

Відвідування занять, які проводить керівник-методист асистентської практики, є важливою складовою навчання. Очікується також, що студенти відвідають залікові лекційні та практичні заняття своїх колег. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти *зобов'язані дотримуватися усіх термінів, визначених для виконання усіх видів робіт,*

передбачених програмою практики. **Література.** Усю літературу, яку студенти не зможуть знайти самостійно, надає викладач виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студентів заохочують до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Шкала оцінювання практики

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою		
		Оцінка з диференційованого заліку		Залік
A	90 – 100	5	Відмінно	Зараховано
B	81 – 89	4	Дуже добре	
C	71 – 80	4	Добре	
D	61 – 70	3	Задовільно	
E	51 – 60	3	Достатньо	

Оцінка А “відмінно” (91 - 100 балів):

Студент-магістрант чітко орієнтується в проблемах викладання фахових дисциплін філологічного спрямування, знає традиційні та інноваційні методи викладання філологічних дисциплін, принципи навчання, вимоги проведення лекційних та практичних чи семінарських занять у вищій школі, уміє досконало укладати конспект лекційних та практичних / семінарських занять, пояснювати, аналізувати філологічні аспекти; коротко узагальнювати результати роботи, проводити та брати участь в дискусії, формулювати питання.

Оцінка В “ дуже добре” (81 - 90 балів):

Студент-магістрант добре орієнтується в проблемах викладання фахових дисциплін філологічного спрямування, знає традиційні та інноваційні методи викладання філологічних дисциплін, принципи навчання, вимоги проведення лекційних та практичних чи семінарських занять у вищій школі, уміє укладати конспект лекційних та практичних / семінарських занять, пояснювати, аналізувати філологічні аспекти; коротко узагальнювати результати роботи, проводити та брати участь в дискусії, добре формулювати питання.

Оцінка С “ добре” (71 - 80 балів):

Студент-магістрант в основному орієнтується в проблемах викладання фахових дисциплін філологічного спрямування, орієнтується в системі традиційних та

інноваційних методів викладання філологічних дисциплін, знає принципи навчання, вимоги проведення лекційних та практичних чи семінарських занять у вищій школі, уміє достатньо правильно укладати конспект лекційних та практичних / семінарських занять, пояснювати, аналізувати філологічні аспекти; формулювати питання.

Оцінка D “задовільно” (61 - 70 балів):

Студент-магістрант знайомий з викладанням фахових дисциплін філологічного спрямування, вимогами проведення лекційних та практичних чи семінарських занять у вищій школі, укладає конспект лекційних та практичних / семінарських занять, може пояснювати філологічні аспекти; в основному може проводити бесіду філологічного спрямування та формулювати питання.

Оцінка E “достатньо” (51 - 60 балів):

Студент-магістрант в основному знайомий з викладанням фахових дисциплін філологічного спрямування, вимогами проведення лекційних та практичних чи семінарських занять у вищій школі, укладає конспект лекційних та практичних / семінарських занять, може викладати філологічні аспекти; в основному може проводити бесіду філологічного спрямування та формулювати питання.

Оцінка F “незадовільно” (21 - 50 балів):

Студент-магістрант в основному знайомий з викладанням фахових дисциплін філологічного спрямування, вимогами проведення лекційних та практичних чи семінарських занять у вищій школі, укладає конспект лекційних та практичних / семінарських занять, але не вміє узагальнювати та аналізувати мовні та літературні складові.

Оцінка FX “незадовільно” (до 20 балів):

Студент-магістрант не знайомий з викладанням фахових дисциплін філологічного спрямування, вимогами проведення лекційних та практичних чи семінарських занять у вищій школі, не вміє писати конспекту лекційних та практичних / семінарських занять, не вміє узагальнювати та аналізувати мовні й літературні складові.

Перелік документів, які оформляють студенти в процесі й після проходження педагогічної (асистентської) практики

1. Заліковий лист результатів педагогічної (асистентської) практики
2. Графік проведення залікових занять
3. План-конспект лекційного заняття
4. План-конспект практичного / семінарського заняття
5. Рецензія відвіданого навчального заняття
6. Індивідуальне завдання (катедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи)
7. Індивідуальне завдання (катедра психології)
8. Звіт студента

Методичне забезпечення

1. Положення про проведення практик здобувачів вищої освіти Львівського національного університету імені Івана Франка. Львів, 2021. 22 с.
2. Навчальна програма проходження педагогічної (асистентської) практики.
3. Силабус проходження педагогічної (асистентської) практики.
4. Навчальні програми з філологічних та педагогічних дисциплін.
5. Курси в системі електронного навчання Moodle.
6. Методичні рекомендації щодо проходження педагогічної (асистентської) практики.

Додаткові вказівки та рекомендації

Особливості проведення лекції.

Лекція – вид виступу, під час якого викладач, взаємодіючи з аудиторією, розкриває сутність предмету, явища філологічного спрямування, допомагає слухачам осмислити проблему й дійти певного висновку, спонукаючи їх до цілеспрямованої практичної діяльності.

На лекції студент повинен отримати уявлення про традиційний підхід до певних мовних чи літературних явищ, а також ознайомитися з інноваційними концепціями в царині філології.

Лекція – це найбільш економна форма в часі навчального процесу. Студент за мінімальний час отримує максимальну кількість наукової інформації. Важлива роль лекції в тому, що при її читанні відбувається безпосереднє спілкування викладача і студента, що *передбачає питання і відповідь*, дискусію тощо. Лекція не повинна давати відповіді стовідсотково на всі питання, а повинна спонукати студента до подальшої самостійної роботи з підручником, різною довідковою рекомендованою літературою.

При читанні лекції слід звернути увагу на проблемний та полемічний виклад окремих питань. Проблемні завдання можуть бути різними і за формою, і за змістом, але слід зауважити, що такий виклад матеріалу повинен бути вмотивованим, а не штучно надуманим, а отже, нерезультативним. Корисним може бути запропонований під час лекції перелік основних наукових понять, на яких ґрунтується засвоєння нової теми. Важливими показниками сучасної лекції є інтерактивність, діалогізм, проблемність.

Лекція має свою **структуру**. Вона повинна складатися із **вступу**, який мусить бути коротким, лаконічним і виразним. Ця частина лекції має з'ясувати завдання лекції, предмет лекції, необхідність її для студента як майбутнього спеціаліста.

Викладач повинен продумати початок вступу, щоб налаштувати студента для творчої роботи. У вступній частині варто також з'ясувати, що вивчалось на попередній лекції, і коли це необхідно, то повторити основні її положення.

Другий компонент структури лекції – **виклад основного матеріалу**. На неї відводиться основна частина часу лекції.

Останній компонент лекції – **висновки**. Можна формулювати висновки з окремих розділів лекції, можна підбити підсумки в загальному, виходячи зі змісту лекції.

Методика вищої школи вимагає, щоб тема лекції, яку оголошує викладач, була завершена, а не частково перенесена на наступну лекцію.

Лекції поділяються на **вступні, тематичні, оглядові**.

Вступні лекції є на кожному курсі. Їх завдання – з'ясувати: назву дисципліни, яку студенти будуть слухати; завдання курсу, предмет вивчення, одиницю вивчення, методи навчання; ознайомлення з рекомендованою літературою та її характеристикою; обґрунтування необхідності вивчення предмета; з'ясування сучасного стану розвитку науки, перспективи її розвитку, форми контролю тощо.

Оглядові лекції читають студентам перед випускними іспитами, тобто бакалаврам на стаціонарному навчанні та студентам спеціалістам заочної форми навчання. Викладач повинен систематизувати, узагальнити вивчений матеріал, зупинитися на найскладніших проблемах, які студенти опрацювали самостійно.

Тематичні лекції – це лекції на певну тему, передбачену планом. На них можна давати рекомендовану літературу, хоча всю рекомендовану літературу краще запропонувати на першій вступній лекції. На цих лекціях слід подавати матеріал відповідної теми. За всіма законами оголошену тему треба повністю прочитати на цій же лекції, не переносючи на іншу.

Отже, можемо сформулювати основні *вимоги* до лекції:

- високий теоретичний рівень інформації філологічного спрямування, покликання на нові досягнення філологічної думки, сучасний науковий рівень і насичена інформативність;
- розкриття наукових засад курсу, переконлива аргументація;
- зв'язок теорії з практикою, зосередження уваги студентів на питаннях, які вирішують у світлі сучасних вимог;
- рекомендації до поглибленого самостійного вивчення тем, необхідних для практичної роботи.
- доступна і зрозуміла мова, емоційність,
- чітка структура й логіка, наявність яскравих прикладів, наукових доказів, обґрунтувань, фактів.

Лекцію потрібно читати зрозумілою для студентів мовою, незнайомі слова й терміни роз'яснювати, не варто перенасичувати лекцію наукоподібними термінами й модними іноземними словами.

Загальні дидактичні вимоги до лекції у вищій школі.

1. Зміст лекції має відповідати робочій навчальній програмі, відображати найновіші досягнення науки, висвітлювати перспективи подальшого розвитку наукових пошуків.

2. У лекції мають реалізовуватися вимоги загальнодидактичних принципів навчання: науковості, систематичності і послідовності, свідомості, активності й самостійності, наочності, зв'язку змісту навчального матеріалу з професійною діяльністю, доступності, емоційності.

3. Потрібно забезпечити логічно доцільну структуру лекції відповідно до змісту навчального матеріалу.

4. Лекція має сприяти активізації мисленнєвої діяльності студентів задля їх інтелектуального розвитку.

5. У лекції доцільно виокремлювати певні компоненти змісту для самостійного опрацювання.

Орієнтовний план підготовки до лекції:

1. Формулювання теми.
2. Визначення основної мети, завдання заняття.
3. Добір відповідної літератури.
4. Складання розгорнутого плану (план-проспект).
5. Збір матеріалу з різноманітних джерел.
6. Вступ.
7. Викладення матеріалу основного змісту.
8. Підсумкова частина.

Широкого розповсюдження набули лекційні курси викладання філологічних дисциплін у ВНЗ із застосуванням мультимедійного супроводу. Основою таких занять є базування на дидактичних принципах наочності, науковості, інноваційності та технологічності навчально-виховного процесу. Найбільш доступним засобом для створення власних комп'ютерних навчальних продуктів є програма *Power Point* – майстер створення презентацій. Також широкі можливості для створення презентацій дають програми *Google Slides*, *Canva*, *Keynote*, *Prezi*, *Piktochart*, *SlideDog*, *FlowVella*, *PowToon* та ін.

Використання презентацій підсилює концентрацію уваги; об'єднує всі види пам'яті: зорову, слухову, асоціативну; забезпечує більш швидке й глибоке сприйняття матеріалу; підвищення інтересу до вивчення предмета; зростання мотивації до навчання.

Використання мультимедійних засобів у навчальній діяльності на сучасному етапі виглядає цілком природним з погляду студента і є одним з ефективних способів підвищення мотивації до навчання й розвитку творчих здібностей.

Особливості проведення практичного і семінарського занять

Практичне заняття – форма організації навчання у виші, метою якої є формування професійної компетентності студента-філолога. Під час практичного заняття викладач організовує докладний розгляд певних теоретичних положень навчальної дисципліни й формує вміння й навички

використання цього матеріалу. *Мета* практичного заняття полягає в поглибленні та розширенні знань студентів, формуванні навичок професійної діяльності, розвиткові наукового мислення, перевірці якості знань студентів.

Перелік тем практичних занять визначають робочою навчальною програмою дисципліни та силабусом.

Зміст практичного заняття визначено в робочих навчальних програмах, деталізовано в планах практичних занять, які викладачі готують і пропонують студентам для ознайомлення заздалегідь.

Практичне заняття містить кілька взаємопов'язаних *етапів*: проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановка загальної проблеми та її обговорення, розв'язування контрольних завдань, їх перевірка та оцінювання. Ефективність заняття залежить від попередньо підготовлених матеріалів (тестів для перевірки рівня засвоєння теоретичного матеріалу, сформованості умінь та навичок, набору завдань різного рівня складності для їх виконання під час заняття). Комунікативний підхід до організації практичних занять передбачає не лише формулювання дидактичної та комунікативної мети заняття, які можуть постати в єдності та збалансованості, а й змісту навчального практичного заняття, що зорієнтований на вдосконалення комунікативної компетентності студента.

План практичного заняття містить такі орієнтовні структурні компоненти, як тема, мета, засоби навчання, список використаної літератури, послідовність дій викладача, підсумок, способи перевірки засвоєння матеріалу.

Тема практичного заняття має відповідати змісту чинної програми з дисципліни. Мета практичного заняття – це передбачення результату роботи на занятті, те, на що спрямована діяльність викладача й студентів. Мета має важливе значення для організації заняття, постановки конкретних завдань. Мета навчальних занять *триєдина* – навчальна, розвивальна, виховна.

Навчальна мета передбачає засвоєння теорії, вироблення системи предметних і мовленнєвих умінь та навичок.

Розвивальна мета реалізується в процесі оволодіння студентами досвідом пошукової, творчої діяльності, передбачає розвиток умінь переносу знань, умінь і навичок у нову ситуацію на основі проблемно-пошукової діяльності, мовної інтуїції, фонетичного й інтонаційного слуху, логічного викладення думок, інтелектуальних і пізнавальних здібностей (слухової й зорової, оперативної та тривалої пам'яті, довільної та мимовільної уваги, уваги тощо), психологічної готовності до спілкування в різних ситуаціях.

Виховна мета реалізується шляхом добору навчального матеріалу (текстів, ілюстрацій тощо), у якому відображені загальнолюдські моральні цінності. Дидактичний матеріал має бути спрямований на формування національної

свідомості, розуміння законів рідної мови й суспільства, пов'язаний із провідними ідеями мовознавчої науки, що дає змогу студентам усвідомити історію розвитку мови, засвоїти багатство її виражальних засобів. Виховна мета занять досягається також застосуванням проблемних завдань, вирішення яких потребує від студента висловлення власних думок, поглядів, почуттів, критичної оцінки різних фактів, подій, стосунків.

Практичні заняття з філологічних дисциплін як форма організації навчання у ВНЗ проводяться після лекційних курсів. Мета цих завдань – закріплення, розширення, поглиблення й уточнення теоретичних знань, вироблення навичок і вмінь застосовувати лінгвістичні знання практично під час виконання різних завдань. Іноді на практичні заняття виносяться питання, що не знайшли повного висвітлення в лекціях, або складний для розуміння матеріал.

Підготовка і проведення практичних занять проводиться за розробленими планами, які містять перелік теоретичних питань теми, список наукової, навчальної й довідкової літератури, завдання для письмового домашнього виконання. Чим детальніше розписані коментарі та рекомендації до практичного заняття, тим якіснішою буде підготовка.

Для реалізації поставлених у планах завдань студенти опрацьовують основну й додаткову літературу; доповнюють необхідною інформацією тексти лекцій; конспектують; тезують; пишуть анотації, реферати, повідомлення до запропонованих підтем.

Практичне заняття залежно від специфіки навчальної дисципліни має таку **структуру**:

- оголошення теми й мети заняття;
- організаційний момент;
- актуалізація опорних знань студентів;
- виконання колективних та індивідуальних завдань;
- самостійна робота студентів з підручниками та посібниками;
- оцінювання знань студентів (у ході заняття або в кінці його);
- підбиття підсумків практичного заняття.

Важливим моментом у структурі практичного заняття, крім використання підручників і посібників, є правильний підбір дидактичного матеріалу. Його, як правило, підбирають із найкращих зразків різних стилів літературної мови. Для пошуку якісного текстового матеріалу викладачеві доводиться звертатися до таких джерел, як художня література, газети, журнали.

Матеріал для усних і письмових вправ повинен відповідати вимогам лінгвістики тексту, бути зрозумілим, цікавим за змістом, бездоганним у мовному плані, насиченим відповідними орфограмами, пунктограмами чи іншими явищами.

Вправи на практичних заняттях – це види навчальної діяльності студентів, які ставлять їх перед необхідністю багаторазово й варіативно застосовувати отримані знання в різних зв'язках і умовах.

Практичні заняття є важливою формою організації навчання у ВНЗ.

Семінарське заняття – це форма організації навчання, під час якої викладач організовує вивчення попередньо визначених тем. Семінарські заняття можуть проводити у формі обговорення, дискусій, бесід тощо. Семінарські заняття проводять з основних і найбільш складних питань (тем, розділів) програми навчальної дисципліни. Семінари сприяють вихованню в студентів критичного мислення, інтересу до знань, намагання самостійно набувати й поглиблювати їх, уміння працювати з науковою, довідковою та навчально-методичною літературою, висловлювати власне судження про прочитане.

Мета семінарських занять – поглибити й закріпити знання, одержані під час лекцій і в процесі самостійного опрацювання навчального матеріалу, удосконалити вміння студентів систематизувати, аналізувати й узагальнювати матеріал, дискутувати, опонувати.

Семінарські заняття активізують уміння працювати з навчальною і науковою літературою, сприяють удосконаленню риторичної підготовки студентів, оскільки під час семінарських занять студентів залучають до дискусій.

Тему, мету, завдання семінару викладачі визначають завчасно, формулюють контрольні питання, обирають проблему й додаткові питання з теми, розподіляють завдання між студентами, складають список необхідної літератури, проводять індивідуальні консультації тощо. Розвивальні можливості семінару широкі, адже здобувачі освіти поставлені перед необхідністю не просто самостійно викладати опрацьований матеріал, а за потребою давати його в тій чи іншій навчальній ситуації. А це формує цілісне світосприймання, удосконалює вміння доречно застосовувати засвоєні знання.

*(за матеріалами видання: Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін . Навчальний посібник /О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум, О. Караман, О. Копусь / за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. 2015. С. 95-107
Режим доступу: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/jspui/bitstream>)*

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Закон України «Про вищу освіту». Закон від 01.07.2014 № 1556 VII [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111_zakon_ukrayiny_pro_vyschu_osvitu.
2. Стандарт вищої освіти. За спеціальністю 035 «Філологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки» для другого (магістерського рівня) вищої освіти <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/035-filologiya-magistr.pdf>
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [науковий редактор українського видання доктор пед. Наук, проф. С. Ю. Ніколаєва]. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
4. Положення про проведення практик здобувачів вищої освіти Львівського національного університету імені Івана Франка. Львів, 2021. 22 с. Режим доступу: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/reg_practice.pdf
5. Лінгвістична підготовка майбутніх фахівців: ефективні технології навчання: монографія / Олена Семенов, Вікторія Герман, Олександр Земка, Ольга Рудь, Наталія Громова, Наталя Пономаренко, Інна Левенок, Марина Ячменик. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. 351 с.
6. Копусь О. А. Теоретичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів у вищому навчальному закладі : [монографія]. 2012. 429 с.
7. Кравчук А., Ковалевський Є. Методика викладання польської мови. Мова і культура в полоністичній дидактиці в Україні: підручник для вищих навч. закладів. Київ, 2017.
8. Seretny A., Lipińska E. ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego, Kraków, 2016.
9. Електронний курс «Педагогічна (асистентська) практика» в системі Moodle. Доступно з джерела: <https://e-learning.lnu.edu.ua/course/view.php?id=5685>

Додаткова:

1. Асистентська педагогічна практика студентів (освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр»). Робоча програма та інструктивні матеріали /уклад. Д.Д. Герцюк, Л.О. Ковальчук, Т.В. Равчина, С.Б. Цюра. Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 56 с.
2. Бакум З. П. Проектні технології в підготовці вчителів-словесників [Електронний ресурс]. *Філологічні студії : Науковий вісник Криворізького національного університету : зб. наук. праць* / редкол.: Ж. В. Колоїз, П. І. Білоусенко, А. З. Брацкі [та ін.] ; за заг. ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг, 2015. Вип. 13. С. 412–419. Режим доступу : <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/0564/414>
3. Боса В. П. Використання імерсивних методів навчання та кейс-методу в професійній підготовці філологів. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 29. Т. 1. С. 43–47. Режим доступу: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/34244/1/10.pdf>
4. Брюховецька О. В. Інноваційний формат університетської лекції в сучасному освітньому процесі [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://lib.iitta.gov.ua/>
5. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: метод. посібник для студентів магістратури. К. : Центр навч. літератури, 2003. 316 с.
6. Глазунова О. Г. Моделі ефективного інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій у вищому навчальному закладі . [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://194.44.242.244/e-journals/ITZN/em6/content/08mrvshi.htm>

7. Глясенко К. Застосування педагогічних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів філологічних спеціальностей. *Теоретична і дидактична філологія : збірник наукових праць. Серія «Педагогіка»*. Переяслав-Хмельницький : «ФОП Домбровська Я.М.», 2016. Випуск 23. С. 4–14. Режим доступу: <https://cutt.ly/G4QOlej>
8. Гридчук, О. Є. Інтерактивні методи навчання студентів української мови за професійним спрямуванням. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. №37 (75). С. 38–41. Режим доступу: https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/hrydzhuk_o_interactive_teaching_methods_of_students_learning_of_the_ukrainian_language_for_proficiency.pdf
9. Гронлунд Норман Е. Оцінювання студентської успішності: Практичний посібник. К.: Навч. Метод. Центр “Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні”. 2005. 312 с.
10. Горошкіна О. М. Методи дистанційного навчання української мови. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конференції., м. Київ, 20-21 квітня 2022 р.* Київський національний університет культури і мистецтв. Київ. с. 85-86
11. Єрмаков С. В. Методи та прийоми організації ефективного засвоєння навчального матеріалу в процесі викладання лекцій. *Молодий вчений*. 2016. № 11. С. 432-435. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_11_103
12. Загнітко А., Коненко І. Особливості пошукових моделей у системі дистанційного навчання мови. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Вип. 50. С. 80-86. Режим доступу: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/philology/article/view/3789>
13. Заячківська Н. М. Формування готовності викладачів закладів вищої освіти до використання сучасних освітніх технологій у професійній діяльності. *Нова педагогічна думка*. 2020. № 3 (103). – С. 36-40. <http://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/article/view/209/179>
14. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: колективна монографія. За заг. редакцією Г.Л. Єфремової. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. – 444 с. Режим доступу: <http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/14608/1/MonPaluch.pdf>
15. Копусь О. А. Застосування активних методів навчання у формуванні фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів. Наукові записки : науковий збірник. К. : НПУ імені М. М. Драгоманова, 2012. Вип.СІV(104). С. 102–111.
16. Копусь О. А., Горошкіна О. М. Роль лекції в навчанні майбутніх магістрів філології. *Ukrainica VI soucasna ukrajinstica problem jazyka, literatury a kultury Sbornik vedeckych clanku VI. Olomoucke symposium ukrajinstu stredni a vychodni Evropy*. Olomouc, 2014. С. 378–383.
17. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови : Навчально-методичний посібник. Для студентів українського відділення філологічного факультету. Львів, 2018. 202 с. Режим доступу: <https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/Metodyka-vykladannia-ukrainskoi-movy.-Posibnyk.pdf>
18. Крамаренко І., Корнішева Т., Сілютина Т. Адаптація дистанційного навчання у вищій школі до умов воєнного стану. *«Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. № 4(9). 2022. С. 192–205. Режим доступу: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/1386/1383>
19. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник. К. : Знання, 2005. 486 с.
20. Кульбаська О. В. У «МЕДІА&ВЧИТЕЛЬСЬКОМУ кампусі» презентували концепцію словника з інфомедійної грамотності. 2021. Режим доступу: <https://kulbabska.com/news/aktualni-novyny/454-u-media-vchytelskomu-kampusiprezentuvaly-kontseptsiiu-slovnyka-z-infomediinoi-hramotnosti>
21. Кульбаська О. В., Гуйванюк Н. В. Асистентська практика магістрів філології [Текст] : навч.-метод. посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. 48 с.

22. Новосьолова В. Адаптація методів навчання української мови до умов воєнного часу. *Проблеми сучасного підручника*. 2022. Вип. 28. С. 90–98. Режим доступу: <https://ipvid.org.ua/index.php/psp/article/view/194>
23. Павлик О. Інтерактивні технології в підготовці вчителя-словесника. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. 25: с. 116 – 118. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/1145/1/05poapvs.pdf>
24. Попович А.С. Науково-дослідницький підхід до навчання української мови в закладах вищої освіти. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів: у 3 т.* Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет. 2021. Т.3.Вип.20. С.77-79.
25. Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін . Навчальний посібник /О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум, О. Караман, О. Копусь . 2015. С. 95-107 – Режим доступу: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/jspui/bitstream>
26. П'ятакова Г.П., Глотов О.Л. Інтерактивні методики та специфіка їх застосування у вищій школі: навч.-метод. посібник. Тернопіль, 2002. 20 с.
27. П'ятакова Г. Стан професійної підготовки магістрів філологічних спеціальностей в університетах України в світлі євроінтеграції. V Всеукраїнський педагогічний конгрес /упоряд. П. І. Сікорський: зб. наук. праць. Львів: Сполом, 2020. С. 146– 156.
28. П'ятакова Г. Стан професійної підготовки магістрів філологічних спеціальностей в університетах України в світлі євроінтеграції. *Всеукраїнський педагогічний конгрес /упоряд. П. І. Сікорський: зб. наук. праць.* Львів: Сполом, 2020. С. 146– 156.
29. П'ятакова Г. Підготовка магістрів-філологів в університетах країн Вишеградської групи: виклики, тенденції, досвід: навч.-метод. посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 246 с.
30. Розлуцька, Г. М. Інноваційні технології в педагогічному процесі вищої школи. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота* [редкол.: Козубовська І.В. (гол. ред.) та ін.]. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла». 2011. Вип. 20. С. 121–123. Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/5547>
31. Рибченко-Кесер Т. Генеза і сутність інтерактивного навчання як особливої моделі педагогічної взаємодії на прикладі викладання української мови та літератури у ВНЗ. *Humanitarium*. 2020. №45(2). С. 176–185. Режим доступу: <https://humanitarium.com.ua/index.php/hum/article/view/372>
32. Семенов О. Академічна лекція як професійний комунікативний феномен. *Естетика і етика педагогічної дії. Збірник наукових праць*. 2011. Вип. 2. С. 91-101
33. Семенов О.М., Дейниченко Н.П. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах: навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. 219 с.
34. Семенов О., Кульбабська О. Формування м'яких навичок студентів-філологів у міжрегіональному проєкті з інфомедійної грамотності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 4 (108). С. 231–247. Режим доступу: <https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2193/1/4%2C2021%20%285%29%20%28pdf.io%29.pdf>
35. Семенов О., Попова О., Кондрицька О. Трансверсальні компетентності у вимірах партнерської взаємодії: викладач і здобувач вищої освіти. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. Вип. 3. С. 111–120.
36. Симоненко Т. В. Реалізація інноваційних технологій навчання у процесі формування професійної мовнокомунікативної компетенції студентів-філологів. *Вісник Черкаського університету. Серія «Філологічні науки»*. 2009. Вип. 169. С. 181-186. Режим доступу: <http://eprints.cdu.edu.ua/2191/1/169-181-186.pdf>
37. Скрипник Н. Сучасні методи та прийоми підвищення мовленнєвих компетентностей студентів-філологів. *Вчені записки Таврійського національного університету імені*

- В. І. Вернадського*. 2020. Том 31 (70). №1. С. 109–114. Режим доступу: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/1_2020/part_1/11_2020.pdf#page=117
38. Стинська В. В., Прокопів Л. М. Інноваційні методики викладання дисциплін у ЗВО в процесі магістерської підготовки. *Гірська школа Українських Карпат*. Івано-Франківськ. 2020. № 22. С. 145–149. Режим доступу: <http://hdl.handle.net/123456789/9851>
39. Товкайло С.Р. Використання інтерактивних технологій на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) в системі підготовки студентів. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Філологічні науки. 2012. Вип. 31. С. 398–400.
40. Семенов О., Вовк М., Дятленко Т., Громова Н. Фахова практика майбутнього вчителя-філолога: традиції та інновації: навчальний посібник. Київ. 2021. 377 с.
41. Чернова А. В. Інноваційні підходи у викладанні української мови як іноземної. *Наукові записки Таврійського національного університету ім. В.Н. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. 2012. Том 25 (64). № 1. С. 318-322.
42. Шляхтун П.П. Методика викладання соціально-гуманітарних дисциплін: навч. посібник. К. : ВУ Академія, 2011. 224 с.
43. Gębal P.E., Miodunka W. Dydaktyka i metodyka nauczania języka polskiego jako obcego, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2020.
44. Kowalewski J. Kultura polska jako obca? Kraków, 2011.
45. Kowalewski J. Uczyć inaczej. Metodyka kulturowa: pomysł na nauczanie języka polskiego jako odziedziczonego – Kraków, 2022.
46. Maliszewski B. Gramatyka z kulturą. Przez przypadki. – Lublin, 2020
47. Maliszewski B. Gramatyka z kulturą. Przez osoby. – Lublin, 2023.
48. Ryszka M. Sztuczna inteligencja jako narzędzie do przełamywania barier językowych w mówieniu po angielsku https://jows.pl/brepo/panel_repo_files/2024/01/04/q8wwuc/jows-04-2023-ryszka.pdf.
49. Hilecká Zoriana. Slovenčina ako cudzí jazyk v ukrajinskom jazykovom prostredí. Slovenčina (nielen) ako cudzí jazyk v súvislostiach III. 2023. 1. zv. S. 477 – 490. Режим доступу: https://stella.uniba.sk/texty/FIF_MK_slovencina_cudzi_jazyk_suvislosti_3_1.pdf?fbclid=IwAR2cClCxsxsf7eTcRqQ_3HsxG8Zdof_CtPg5l2nene0hFCMgXGb9L0JNG4M
50. *Српски као страни језик у теорији и пракси IV. Зборник радова* (2020). Београд: Филолошки факултет, стр. 283–300; 459–474.
51. Божић, С. (2020). Емпатијско-етички модел читања у настави књижевности. // *Књижевна историја, часопис за науку о књижевности*, бр. 170, год. LI (2020), стр. 295–318. Београд: Институт за књижевност и уметност. (ISSN 0350-6428).
52. Новаковић, А., Божић, С. Ставови студената србистике према платформама за учење (Google Classroom и Hangouts Meet) / *Методички видици*, год. 11, бр. 11 (2020), стр. 13-28. Нови Сад: Филозофски факултет.
53. Новаковић А. [Методика наставе српског као страног језика на почетку XXI века](#) // Прилози настави српског језика и књижевности, 2022. 10, 85-110 https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=B-ogRpcAAAAJ&citation_for_view=B-ogRpcAAAAJ:blknAaTinKkC
54. Новаковић А. [Уџбенички комплет у настави српског као страног језика](#). Ниш: Филозофски факултет, 2022. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=B-ogRpcAAAAJ&citation_for_view=B-ogRpcAAAAJ:M3NEmzRMikIC

ДОДАТКИ

1. Заліковий лист

ЗАЛІКОВИЙ ЛИСТ РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕДПРАКТИКИ
 магістр II курсу філологічного факультету _____
 (прізвище, ім'я, по батькові)
 Місце проходження практики _____

1.ЗАЛІКОВІ ЗАНЯТТЯ							ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ
№ п/п	Дата проведення	Група	Тема заняття	Шкала 0-20 б	Хто оцінював	Підпис	
1.							
2.							
2.ІНДИВІДУАЛЬНЕ ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАВДАННЯ							
№ п/п	Тема індивідуального педагогічного завдання			Шкала 0-10 б	Хто оцінював	Підпис	
1.							

3. КОНСПЕКТИ ЗАЛІКОВИХ ЗАНЯТЬ							ЗАХИСТ ПРАКТИКИ
№ п/п	Дата проведення	Група	Тема заняття	Шкала 0-10 б.	Хто оцінював	Підпис	
1.							
2.							
4. РЕЦЕНЗІЯ ВІДВІДАНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАНЯТТЯ							
№ п/п	Дата проведення	Група	Тема заняття	Шкала 0-10 б.	Хто оцінював	Підпис	
1.							
5. ОЦІНКА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ							
№ п/п	ОЦІНКА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ			Шкала 0-10 б.	Хто оцінював	Підпис	
1.							
ЗАХИСТ ПРАКТИКИ							
№ п/п	ЗАХИСТ ПРАКТИКИ			Шкала 0-10 б.	Хто оцінював	Підпис	
1.							

Загальна сума балів _____
 Педагогічна практика оцінена:
 Керівником-методистом від факультету
 на " _____ " _____
 (оцінка) (підпис, посада, прізвище та ініціали)

2. *Схема плану-конспекту лекційного заняття*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет
Факультет педагогічної освіти

Катедра

Катедра загальної педагогіки та
педагогіки вищої школи

ПЛАН-КОНСПЕКТ
лекції з курсу (назва)
на тему: (назва),
проведеної в групі . . .
. . . . (дата) 2023 року

Склав (склала):
студент (ка) _____ групи
прізвище та ініціали
Перевірив (перевірила)

I. Мета: Відповідно до змісту силябусу курсу вказати загальні й фахові компетентності та програмний результат навчання, які плануєте досягти.

Навчальна мета передбачає формування у студентів:

- наукових (методологічних) знань про ...;
- розуміння понять (теорій тощо);
- осмислення закономірностей (теорій, підходів тощо);
- умінь ведення дискусії (діалогу) з проблем ...;
- ціннісних уявлень про ...;
- особистісного ставлення до ...;
- особистісних поглядів стосовно ...;
- критичного ставлення до проблем ...

Навчальна мета може містити декілька завдань дидактичного, а також виховного і розвивального напрямів.

II. Методи, прийоми, засоби:

Зазначити, які методи, прийоми, засоби навчання буде застосовано під час лекції для досягнення визначених завдань.

Методи, прийоми передачі та обміну словесною інформацією:

- традиційні методи (усний виклад, бесіда, спостереження над мовою....)
- інтерактивні методи.

Методи, прийоми переконання:

- апеляція до висловлювань відомих людей;
- проведення доказів;
- висловлювання аргументів „за” і „проти”;
- апеляція до позитивних і негативних емоцій студентів;
- діагностичне питання.

Методи, прийоми розвитку мислительних дій:

- аналіз;
- синтез;
- порівняння;
- розрізнення;
- аналогія;
- узагальнення;
- екстраполяція;
- міркування (просте, складне, вільне, доказове);
- дедукція;
- індукція.

III. Наочність: презентації, засоби мультимедія, таблиці, схеми, карти.

Технічні засоби навчання: проектор, ноутбук, тощо.

IV. Основні питання лекції:

V. Рекомендована література:

Основна (паспортизація)

Додаткова (паспортизація).

Хід лекції:

Розкрити зміст інформації, яка буде висвітлена під час лекції, описати дії викладача, застосування методів навчання та виховного впливу на студентів, зазначити питання для обговорення, дискусії, діалогу.

I. Вступна частина (до 10 хв.)

- привітання викладача зі студентами;
- налагодження зв'язку із пройденим навчальним матеріалом і новою інформацією, визначення її місця та ролі в системі навчального курсу, прогноз її подальшого розгляду;
- повідомлення теми лекції, створення у студентів позитивної установки на її вивчення;
- визначення основних питань лекції, повідомлення рекомендованої літератури;
- психологічна підготовка до розгляду основних питань лекції, виокремлення їхнього зв'язку з майбутньою професійною діяльністю (зазначити інформацію, методи, питання для обговорення).

II. Основна частина (60-65 хв.)

- почергове висвітлення кожного питання;
- показ логічного переходу від одного питання до іншого, здійснення підсумку після кожного етапу;
- опис шляху обґрунтування понять, термінів, теорій, концепцій тощо, виокремлення критеріальних ознак, складових, основних елементів;
- показ логіки пояснення, інтерпретації явищ;
- опис дій викладача з метою забезпечення розуміння, осмислення студентами змісту навчального матеріалу;
- розкриття кожного методу, прийому формування мислительних дій, які будуть застосовані під час лекції;
- зазначення міжпредметних зв'язків, практичних прикладів, спрямованості навчальної інформації на професійну діяльність студентів;
- виокремлення питань для бесіди, дискусії чи діалогу, отримання зворотного зв'язку;
- опис дій викладача для розвитку інтересу до змісту лекції.

III. Підсумки лекції (5-10 хв.)

- здійснення логічних висновків про основні поняття, положення, які було розглянуто;
- повідомлення про досягнення запланованої теми, завдань лекції, оцінка спільної взаємодії зі студентами
- визначення підготовки до семінарського заняття й обговорення аналізу зазначених питань, положень на занятті;
- коротке повідомлення питань, проблем, що будуть розглянуті в наступній лекції у взаємозв'язку з висвітленими, створення позитивних очікувань;
- подяка студентам за увагу.

3. *Схема плану-конспекту практичного/семінарського заняття*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет
Факультет педагогічної освіти

Катедра

Катедра загальної педагогіки та
педагогіки вищої школи

ПЛАН – КОНСПЕКТ

**практичного /семінарського заняття з курсу (назва)
на тему: (назва),
проведеного в групі . . .
. . . (дата, місяць) 2023 року**

Склав (склала):
студент (ка) _____ групи
прізвище та ініціали
Перевірив (перевірила)

Дисципліна: (вказати повну назву навчальної дисципліни)

Тип заняття: (наприклад, комбіноване семінарське заняття)

Група:

Дата:

Тривалість заняття:

Час проведення: (пара, час)

Місце проведення: (авдиторія, факультет)

Навчальна мета: (конкретно вказати, які знання засвоїти, закріпити, поглибити, перевірити ... , вміння і навички сформувати тощо).

Виховна мета: (сприяти формуванню наукового світогляду, моральних, громадянських, естетичних рис особистості студентів; виховувати ...).

Розвивальна мета: (розвивати усне чи писемне мовлення, пам'ять, увагу, образне (логічне) мислення, способи пізнавальної діяльності тощо).

Міжпредметні зв'язки (конкретно вказати дисципліни, зміст яких тісно пов'язаний з темою навчального заняття та сприяє систематизації набутих студентами знань).

Навчально-методичне забезпечення заняття

Наочність: (таблиці, схеми, плакати, портрети, записи на дошці тощо, які буде використано на семінарі).

Роздатковий матеріал: (довідкова література, словники, таблиці, схеми, тестові завдання).

Технічні засоби навчання: (проектор, ноутбук, інтерактивна дошка, індивідуальні мобільні пристрої тощо).

Рекомендована література

Основна: (паспортизація).

Додаткова: (паспортизація).

ХІД ЗАНЯТТЯ

I. Організаційна частина (2 – 3 хв.)

- ♦ привітання викладача зі студентами;
- ♦ перевірка присутності;
- ♦ перевірка готовності групи до заняття.

II. Мотивація та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів (до 5 хв.)

- ♦ Повідомлення теми, мети та завдань заняття.
- ♦ Мотивація вивчення теми (з'ясування значущості теми та її фахової спрямованості).
- ♦ Повідомлення плану заняття.

III. Обговорення навчальних питань заняття (70-75 хв.)

Викладач має подбати про поетапне обговорення, сприймання, розуміння, закріплення і застосування вивченої навчальної інформації. Головні питання заняття необхідно розглядати відповідно до обраного типу заняття та методики його проведення.

Вказуємо *питання*, які поетапно буде обговорено на занятті, згідно з планом.

Конкретно зазначаємо *методи, прийоми та засоби* навчання, які будуть використані у процесі розгляду кожного питання:

- *бесіда*;
- *розповідь* студента;
- *повідомлення*;
- виконання *індивідуальних* завдань: письмових (на дошці, картках, комп'ютері), розв'язання проблемних, тестових та ін. завдань);
- виконання *практичних* завдань (розв'язання проблемних завдань, модульний контроль тощо);
- *узагальнення*;
- *порівняння* та ін.

IV. Підбиття підсумків заняття (до 5 хв.)

- Коротке повідомлення про виконання запланованої мети, завдань заняття, аналіз розглянутих питань.
- Мотивація діяльності групи та окремих студентів, оцінювання їхньої роботи.

V. Повідомлення завдань на наступне заняття (2-3 хв.).

4. *Схема аналізу відвіданого заняття*

Під час педагогічної практики магістр виконує в письмовій формі аналіз навчального заняття свого колеги.

Зразок оформлення титульної сторінки:

Аналіз
навчального заняття з(назва предмета),
проведеного у.... .(вказати групу, курс філологічного факультету)

Виконав:
магістр II курсу
філологічного факультету

Перевірив:

ЗМІСТ АНАЛІЗУ

1. **Загальні відомості про навчальне заняття:**
 - тема навчального заняття, її зв'язок з попередніми і наступними, місце у відповідному розділі;
 - форма, тип навчального заняття, його структура, відповідність темі та поставленій меті;
 - рівень досягнення мети та отримані результати, умови, чинники, що сприяли цьому;
 - сильні та слабкі сторони, досягнення, загальні враження.
2. **Етапи організації навчального заняття:** визначення структури, використання фахової та методичної літератури, дидактичного та роздаткового матеріалу.
3. **Формулювання мети, завдань навчального заняття.**
4. **Відбір змісту навчального матеріалу, розвиток особистісного ставлення студентів до нього:**

- раціональний відбір наукових, засадничих знань, понять, фактів, що складають основу розвитку умінь, навичок студентів, їхнього соціального становлення, подальшого навчання;
 - спрямованість змісту навчального матеріалу на розгляд проблем, соціально значущих та актуальних для життя студентів;
 - відповідність змісту навчального матеріалу розвитку студентів, їхнім пізнавальним можливостям;
 - стимулювання інтересу студентів до змісту (новизна знань, фактів, популярність інформації, емоційність викладу, подання інформації через призму бачення викладача);
 - інтегрування змісту навчального матеріалу з іншими темами, навчальними курсами і спецкурсами.
- 5. Застосування методів, прийомів, засобів, форм організації навчально-пізнавальної діяльності студентів і їх творче, цілеспрямоване поєднання.**
Активізація думки студентів, стимулювання їх до критичного та творчого мислення, вияву власної позиції, поглядів, самостійного пошуку і дослідження.
- 6. Діяльність викладача:**
- ставлення до студентів;
 - стиль діяльності та поведінки викладача, його комунікативні уміння, відкритість, щирість, вміння знаходити контакт зі студентами, вияв педагогічного такту у взаємодії зі студентами.
- 7. Діяльність студентів:**
- ставлення студентів до процесу навчання, застосованих форм, методів організації навчально-пізнавальної діяльності, їхня мотивація;
 - ставлення до викладача.
- 8. Організація міжособистісної взаємодії студентів та розвиток їхніх взаємин:**
- створення психологічно комфортного середовища на навчальному занятті;
 - застосування різноманітних форм співробітництва, міжособистісної взаємодії студентів (дискусії, діалоги, групові форми, колективна робота тощо).
- 9. Отримання зворотного зв'язку:**
- методи, прийоми організації зворотного зв'язку на кожному етапі навчального заняття;
 - перевірка рівня розуміння, осмислення навчального матеріалу, рівня сформованості знань та умінь;

- застосування зворотного зв'язку для усвідомлення особливостей діяльності, мислення студентів, мотивації їхнього навчання з метою удосконалення організації навчальних занять;
- об'єктивність оцінювання індивідуальних особливостей навчальної діяльності студентів;
- мотивація оцінок студентів без елементів критики особистості.

10. Загальні висновки (пропозиції і поради щодо вдосконалення проведення наступних навчальних занять).

5. Індивідуальне завдання з педагогіки

Орієнтовна тематика індивідуальних науково-дослідних завдань для магістрів філологічного факультету

Дослідження особливостей навчально-пізнавальної діяльності студентів університету

1. Дослідження мотивації вибору майбутньої професії шляхом порівняльного аналізу відповідей студентів різних курсів.
2. Визначення особливостей зміни навчальних інтересів, зацікавлень і пріоритетів у студентів першого та останнього курсів.
3. Дослідження ставлення студентів до організації освітнього процесу на факультеті щодо:
 - а) викладання профільних дисциплін;
 - б) фундаментальних та загальнонаукових дисциплін;
 - в) проходження практик;
 - г) організації контролю та перевірки знань студентів.
4. Вивчення причин неуспішності студентів, які навчаються на:
 - а) гуманітарних (негуманітарних) факультетах;
 - б) філологічному факультеті.
5. Вивчення причин високої успішності студентів філологічного (інших) факультетів.
6. Вивчення шляхів удосконалення викладання конкретної дисципліни на філологічному факультеті (за вибором студента).
7. Визначення рівня розвитку спеціальних філологічних чи загальнонавчальних умінь та навичок студентів.
8. Дослідження ставлення студентів до навчання, пізнавальної діяльності, знань, навчальних предметів, закладу освіти тощо.
9. З'ясування чинників, які впливають на розвиток у студентів позитивної мотивації учіння.
10. Вияв чинників, що сприяють виникненню негативної мотивації учіння студентів.
11. Вивчення навчальних пріоритетів студентів різних курсів.
12. Дослідження ставлення студентів до методів та форм організації навчання (способів навчально-пізнавальної діяльності, видів навчальних завдань, форм та типів організації навчальних занять).

13. Дослідження ставлення студентів до реалізації в університеті ідей Болонського процесу.
14. Оцінка студентами модульно-рейтингової системи.
15. Оцінка студентами дистанційного навчання в умовах воєнного стану: труднощі реалізації та пропозиції щодо вдосконалення.
16. Вивчення та характеристика труднощів у навчально-пізнавальній діяльності студентів.
17. Дослідження ставлення студентів до самостійної навчальної роботи (колективної або індивідуальної, групових навчальних завдань).

II. Дослідження особистісно-індивідуального та соціального розвитку студентів

1. Вивчення ціннісних орієнтацій молоді.
2. Вияв та аналіз суджень, оцінних уявлень студентів стосовно національних і загальнолюдських вартостей.
3. Дослідження рівня розвитку у студентів конкретної особистісної якості (когнітивної, емоційної, вольової).
4. Вияв та аналіз ставлення студентів до релігії, політики, мистецтва.
5. Дослідження ставлення студентів до проблеми виховання студентської молоді в закладі вищої освіти.
6. Вивчення та характеристика ідеалів студентської молоді.
7. Визначення мотивів поведінки, діяльності студентів.
8. Дослідження характеру професійних, духовних, культурних інтересів студентів тощо (за вибором студента).
9. Вивчення читацьких інтересів студентської молоді.
10. Визначення ставлення студентів до форм, методів, засобів виховної роботи в університеті.
11. З'ясування та аналіз приналежності студентів до молодіжних субкультур.
12. Дослідження рівня процесу самовиховання у студентської молоді.
13. Дослідження рівня мовленнєвої грамотності студентів різних факультетів.
14. Дослідження рівня громадянської зрілості студентів.
15. Вивчення особистісних очікувань у студентському середовищі.

III. Дослідження особливостей педагогічної діяльності викладача

1. Вияв та аналіз якостей педагога, які високо оцінюють студенти.
2. Дослідження чинників у роботі педагога, що забезпечують позитивні чи негативні результати його діяльності.
3. Дослідження чинників педагогічної діяльності, які впливають на характер взаємин між викладачем та студентами.

4. Вияв та аналіз причин конфліктів між викладачами та студентами.
5. Дослідження ціннісних орієнтацій сучасного викладача.
6. Дослідження виховного впливу викладача закладу вищої освіти на студента.
7. Вияв та аналіз труднощів у викладацькій діяльності.
8. Дослідження характеру вияву педагогічного впливу та порушення педагогічного такту викладачами закладу вищої освіти.
9. Вивчення та аналіз особливостей педагогічного спілкування сучасного викладача зі студентами.
10. З'ясування та характеристика засобів, прийомів емоційного впливу викладача на студентів.
11. Дослідження особливостей педагогічної майстерності сучасного викладача.
Дослідження синдрому «емоційного вигорання» викладача вищої школи.

Надія Заячківська, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

6. Індивідуальне завдання з психології

Доступно з джерела: https://e-learning.lnu.edu.ua/pluginfile.php/507232/mod_resource/content/2/praktyka_dla_nepsychologiv-1.pdf

Виконати завдання з «Методчних вказівок», розроблених катедрою психології ЛНУ імені І.Франка (с.28-44)

Завданням для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр», що проходять асистентську практику в навчальних закладах III та IV рівнів акредитації (університети, інститути, академії, коледжі), є аналіз професійної компетентності викладача-практиканта. Завдання базується на знаннях студентів, отриманих у процесі вивчення курсів «Психологія», «Загальна психологія» чи «Основи психології», «Соціальна психологія», «Педагогічна психологія», «Психологія вищої школи».

Алгоритм виконання завдання

1. Для виконання завдання оберіть колегу, заняття якого ви будете відвідувати та аналізувати. Для якісного написання «Аналізу професійної компетентності викладача-практиканта» рекомендуємо відвідати кілька пробних та залікових занять студента.
2. Використовуючи запропоновану схему, охарактеризуйте професійну компетентність викладача-практиканта.
3. На основі даних, отриманих в результаті спостереження та аналізу педагогічної діяльності, виконайте завдання.

Вимоги до виконання аналізу професійної компетентності викладача-практиканта. Аналіз професійної компетентності викладача-практиканта – це індивідуальне психолого-педагогічне завдання, котре має продемонструвати рівень психологічних знань студента та здатність проаналізувати параметри професійної педагогічної компетентності студента-колеги на практиці: психологічні особливості його педагогічної діяльності та спілкування, особистісні якості, що впливають на успішність досягнення мети та взаємодії із групою в процесі викладання. Робота має бути виконана самостійно. Зміст роботи повинен відповідати заданій проблематиці. Текст повинен відобразити суть питання, висвітлювати усі його 29 можливих аспектів, тобто повинен містити відомості про викладача-практиканта, дані про його психологічні якості та психологічні особливості його педагогічної діяльності, а також висновки та рекомендації щодо подальшого розвитку психологічної складової педагогічної компетентності. Ці дані обов'язково мають бути проілюстровані конкретними прикладами, отриманими в результаті спостереження за викладачем та групою в ході проведення ним навчального заняття.

Структура роботи повинна бути чіткою та логічною, обов'язково містити додатки (схему аналізу професійної компетентності викладача-практиканта).

Аналіз професійної компетентності викладача-практиканта має містити:

1. Титульний лист, у якому обов'язково вказано прізвище, ім'я, по батькові студента, який проходить практику, факультет та кафедра, на яких він навчається, місце та час проходження практики, дані про викладача-практиканта, на якого складена характеристика (прізвище, ім'я, по батькові; тема та час проведення заняття, яке аналізується), ПІБ викладача від кафедри психології, який перевіряє роботу .

2. Змістову частину психолого-педагогічної характеристики, яка охоплює спостереження за педагогічною діяльністю викладача-практиканта на занятті та аналіз виявлених психологічних особливостей професійної компетентності колеги. Обсяг змістової частини – 2-3 сторінки.

3. Висновки та рекомендації. Висновки можуть містити узагальнений психологічний портрет колеги-практиканта як викладача вищої школи, характеристику його подальшої навчальної та життєвої перспективи, загальне враження студента про хід виконання завдання, зокрема труднощі з якими він зіткнувся.

На основі складеного аналізу професійної компетентності викладача-практиканта студент може розробити рекомендації для колеги щодо розвитку його педагогічної компетентності та можливостей подальшої педагогічної діяльності. Обсяг роботи – від трьох до п'яти сторінок друкованого тексту (формат А-4, кегль 14, інтервал 1,5).

Робота повинна бути виконана відповідно до вимог українського правопису (граматично та пунктуаційно правильно). Оформлення роботи має відповідати усім вимогам щодо оформлення студентських наукових робіт.

(Уклали: Ільчишин Н. О., Чолій С. М., Сімків М. В., Турецька Х. І., Єсип М. З.)

7. **Звіт керівника асистентської практики**

Львівський національний університет імені Івана Франка
ЗВІТ
керівника асистентської практики

(посада, прізвище, ім'я та по батькові)

1. Термін перебування на практиці:
2. Кількість студентів-магістрантів, закріплених за керівником:

№з/п	ППП магістранта	Академічна група	Оцінка за асистентську практику

3. Відгук керівника асистентської практики про роботу магістранта (-ів)

4. Зауваження й пропозиції щодо організації та проведення асистентської практики

Керівник асистентської практики

Дата